

Útdráttur

Þessi ritgerð fjallar um áhrif upplýsingarstefnunnar á uppeldi og kennslu ungra barna á Íslandi á 18. öld. Í fyrsta hlutanum er undansfari upplýsingarinnar, píetisminn, kynntur og fjallað um það sem var að gerast í uppeldismálum í kringum 1750. Fyrir áhrif hans voru sett lög og tilskipanir um hvernig átti að haga sér nánast í öllu þjóðfélaginu og það tók einnig til allra landsmanna.

Upplýsingaröldin er talin ná yfir árabilið 1750-1830. Fjallað er um uppruna hennar og helstu kennismiði. Einum helsta upplýsingarstefnumanni á sviði uppeldismála, Jean Jacques Rousseau, er gerð nokkur skil. Uppeldishugmyndir hans vöktu mikla athygli um alla Evrópu og umbyltu hugmyndum kennimanna um hvernig nám barna átti að fara fram. Uppeldisrit hans, *Emile*, kom út 1763.

Á Íslandi gætti upplýsingarinnar ekki að nokkru marki fyrr en um 1770, og rann hún að mörgu leyti saman við píetismann, þó með nokkrum áherslubreytingum. Auknar kröfur voru um fræðslu barna og ungmenna eins og lestur og skrift.

Kynntir verða helstu forystumenn upplýsingarstefnunnar hér á landi. Þeir boðuðu upplýsinguna í ritum sem þeir gáfu út, bæði fræðsluritum skemmtiritum og í ritum þar sem koma fram uppeldisstefnur þeirra. Um skólahugmyndir og fyrstu skólana er einnig fjallað og þau barnafræði og barnabækur sem tiltæk voru og komu út á þessum tíma.

Barnið og aðstæður þess fær sína umfjöllun og að lokum verður gerður samanburður á uppeldiskenningum íslenskra upplýsingarmanna.

Þessi samanburður leiddi í ljós að þeir sem skrifuðu um uppeldiskenningar á Íslandi voru með sömu áherslur og skrifuðu á mjög svipaðan hátt, í samræðustíl. Fyrstur manna til að nota þannig framsetningu var Rousseau og bera hugmyndir íslensku fræðimannanna einnig allar keim af uppeldisáherslum hans.

Summary

This thesis deals with the effects of the period of Enlightenment on upbringing and childhood education in Iceland in the 18th century. It begins by introducing the era that preceded the period of Enlightenment, the Pietistic era, and theories on upbringing around 1750. The Pietistic era influenced laws and ordinances on almost every aspect of human interaction and extended to the whole population.

The Age of Enlightenment is considered to span the time between 1750-1830. Its origins and main proponents are introduced. One of the pioneers in the field of pedagogy, Jean Jacques Rousseau, is discussed. His ideas on upbringing drew a lot of attention throughout Europe and revolutionized the ideas of scholars on childhood education. His publication on pedagogy, Emile, was published in 1763.

The effects from the Age of Enlightenment were not felt to any extent in Iceland until 1770 and in many ways it ran along side with pietism, although with varying emphasis. Greater demands were made in the area of education of children and youth, such as reading and writing.

The pioneers of the Enlightenment era in Iceland are introduced. They preached enlightenment in their publications, both in educational and entertainment literature as well as publications where they set forth their theories on upbringing. The first ideas on schools, and the first schools are also discussed, as well as children's studies and children's literature which were available and published at this time.

The child and its situation is also discussed; and finally a comparison is made between pedagogical theories set forth by various Icelandic enlightenment scholars.

The result of this comparison brought to light that those who wrote on pedagogical theories in Iceland placed the same emphasis and wore in a very similar way, i.e. in a conversational style. The first scholar to use this type of presentation was Rousseau and the ideas of Icelandic scholars are coloured by his views.